

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

معاونت پژوهش و فناوری

بنام خدا

مشور اخلاق پژوهش

بیامری از خداوند سبحان و اعتقاد به این که عالم محضر خداست و همواره ناظر بر اعمال انسان و به منظور پاس داشت مقام بلند دانش و پژوهش و نظریه اهمیت جایگاه دانشگاه در اعتلای فرهنگ و تمدن بشری، مادنشجویان و اعضاء هیأت علمی واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی متعهد می گردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی مد نظر قرار داده و از ان تخطی نکنیم:

- ۱- اصل برائت: التزام به برائت جویی از هرگونه رفتار غیر حرفه ای و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به شائبه های غیر علمی می آلائند.
- ۲- اصل رعایت انصاف و امانت: تعهد به اجتناب از هرگونه جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال، تجهیزات و منابع در اختیار.
- ۳- اصل ترویج: تعهد به رواج دانش و اشاعه نتایج تحقیقات و انتقال ان به همکاران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.
- ۴- اصل احترام: تعهد به رعایت حریم ها و حرمت ها در انجام تحقیقات و رعایت جانب تقد و خودداری از هرگونه حرمت شکنی.
- ۵- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت حقوق پژوهشگران و پژوهشگران (انسان، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.
- ۶- اصل رازداری: تعهد به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد، سازمان ها و کشور و کلیه افراد و نهاد های مرتبط با تحقیق.
- ۷- اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به ان و دوری از هرگونه پنهان سازی حقیقت.
- ۸- اصل مالکیت مادی و معنوی: تعهد به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه همکاران پژوهش.
- ۹- اصل منافع ملی: تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن پیشبرد و توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش.

معاونت پژوهش و فن آوری
به نام خدا
تعهد اصالت رساله یا پایان نامه تحصیلی

اینجانب مریم دیدار دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد در رشته مشاوره خانواده که در تاریخ ۱۳۹۲/۱۰/۰۳ از پایان نامه خود تحت عنوان " بررسی رابطه ای بین سبک های فرزندپروری والدین با عزت نفس و مسئولیت پذیری نوجوانان پایه اول دبیرستان " با کسب نمره ۱۹/۳۳ دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

- ۱) این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آنرا در فهرست مربوطه ذکر و درج کرده ام.
- ۲) این پایان نامه قبلاً برای هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.
- ۳) چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.
- ۴) چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را می پذیرم و دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضاء

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد مرودشت
دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، گروه مشاوره

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A) در رشته مشاوره خانواده

عنوان:

**بررسی رابطه ای بین سبک های فرزندپروری والدین با عزت نفس و مسئولیت پذیری
نوجوانان پایه اول دبیرستان**

استاد راهنما:

دکتر لادن معین

استاد مشاور:

دکتر زهرا قادری

نگارش:

مریم دیدار

زمستان ۱۳۹۲

صورتجلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد (M.A)

نام و نام خانوادگی دانشجو: مریم دیدار در تاریخ ۱۳۹۲/۱۰/۰۳ رشته: مشاوره
خانواده

از پایان نامه خود با عنوان: بررسی رابطه ای بین سبک های فرزندپروری والدین با عزت
نفس و مسئولیت پذیری نوجوانان پایه اول دبیرستان

با درجه عالی و نمره ۱۹/۳۳ دفاع نموده است.

نام و نام خانوادگی اعضای هیات داور	سمت	امضاء اعضای هیات داور
۱ - دکتر لادن معین	استاد راهنما	
۲ - دکتر زهرا قادری	استاد مشاور	
۳ - دکتر نازنین هنرپروران	استاد داور	

مدیر/معاونت پژوهشی

مهر و امضاء

مراتب فوق مورد تایید است.

سپاسگزاری :

برخود واجب می دانم از استاد راهنما، سرکار خانم دکتر لادن معین و استاد مشاور، سرکار خانم دکتر زهرا قادری، استادان مهربان و روشن فکر که با راهنمایی های ارزش مند خود اطلاعات و تجارب شان را در اختیار من گذاشته اند و من در طی این مسیر کمک نموده اند، کمال تشکر را دارم و هم چنین برای دیگر عزیزانی که در مراحل مختلف این پژوهش من را یاری نموده اند آرزوی توفیق الهی دارم .

تقدیم به :

همسر مهربانم

شعر لطیف صداقت، محبت و گذشت،

او که با وجودی لبریز از انس و مهربانی در کنارم

ایستاده و به زندگیم رنگ می‌بخشد

تقدیم به :

پدر مهربانم و فداکارم، که اقیانوس بی انتهای مهربانی هایش ، تکیه گاه ساقه های

نازک نیلوفرانه باورم شد تا پیچک وار در سایه سار سخاوت بی دریغی اش تا اوج آسمان

شگفتن به پرواز درآیم و زیبایی دانش را لمس کنم .

تقدیم به :

مادر مهربانم که همواره برای من سنبل سخت کوشی و برد باری بود و با دل پرمهر و

چشم نگران، دعا گوین مشوق من بوده است ... ؛

تقدیم به :

دخترم محبت،

گل باطراوت زندگیم، روشنی بخش وجودم

فهرست مطالب

شماره صفحه	عنوان
۱.....	چکیده
فصل اول: کلیات تحقیق	
۳.....	مقدمه
۵.....	بیان مسئله
۷.....	اهمیت و ضرورت مساله
۹.....	اهداف تحقیق
۹.....	هدف کلی
۹.....	اهداف جزئی
۹.....	فرضیه های تحقیق
۹.....	سوال تحقیق
۹.....	تعاریف مفاهیم و اصطلاحات
۹.....	شیوه های فرزندپروری
۱۰.....	عزت نفس
۱۱.....	مسئولیت پذیری
فصل دوم: ادبیات و پیشینه تحقیق	
۱۳.....	الف- مبانی نظری
۱۴.....	تعریف عزت نفس
۱۴.....	ماهیت عزت نفس
۱۵.....	نحوه شکل گیری عزت نفس
۱۸.....	علل پیدایش عزت نفس
۱۹.....	نشانه های عزت نفس
۱۹.....	نظریه های عزت نفس
۲۳.....	مؤلفه های اساسی عزت نفس
۲۵.....	ابعاد عزت نفس
۲۷.....	عوامل مؤثر بر عزت نفس
۲۸.....	نقش والدین در افزایش عزت نفس
۳۰.....	مسئولیت پذیری

۳۲.....	اهمیت مسئولیت پذیری در نوجوانان.....
۳۳.....	مسئولیت پذیری، چالش های واقعی موجود.....
۳۹.....	نقش والدین در مسئولیت پذیری نوجوانان.....
۴۱.....	شیوه های فرزندپروری.....
۴۳.....	تأثیرات والدین.....
۴۴.....	هویت اجتماعی و فرهنگی فرزندان.....
۴۵.....	دو مشکل عمده در روش های تربیتی والدین.....
۴۵.....	نقش های مهم خانواده.....
۴۶.....	نظام پرورش و تربیت فرزند.....
۴۷.....	روش های تربیتی خانواده.....
۴۸.....	فرزندپروری.....
۴۹.....	ابعاد شیوه های فرزند پروری.....
۵۳.....	شیوه های فرزند پروری از نظر بامیراند.....
۵۵.....	تحقیقات انجام شده.....
۵۵.....	تحقیقات انجام شده در خارج کشور.....
۵۷.....	تحقیقات انجام شده در داخل کشور.....
۶۰.....	جمع بندی.....

فصل سوم: روش پژوهش

۶۲.....	مقدمه.....
۶۲.....	روش انجام پژوهش.....
۶۲.....	جامعه آماری و نمونه آماری تحقیق.....
۶۲.....	ابزار گردآوری اطلاعات.....
۶۴.....	روش اجرای پژوهش.....
۶۵.....	روش تجزیه و تحلیل داده ها.....
۶۵.....	ملاحظات اخلاقی.....

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده ها

۶۷.....	مقدمه.....
۶۷.....	الف) یافته های توصیفی.....
۷۳.....	ب) یافته های مرتبط با فرضیه های پژوهش.....

۷۳	یافته های پژوهش در خصوص فرضیه اول
۷۴	یافته های پژوهش در خصوص فرضیه دوم
۷۵	یافته های پژوهش در خصوص سوال پژوهشی

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

۷۸	خلاصه پژوهش
۷۸	بحث و نتیجه گیری در خصوص فرضیه اول
۸۰	بحث و نتیجه گیری در خصوص فرضیه دوم
۸۱	بحث و نتیجه گیری در خصوص سوال پژوهشی
۸۲	محدودیت های پژوهش
۸۳	پیشنهاد های پژوهش
۸۵	فهرست منابع
۸۵	منابع فارسی
۸۸	منابع لاتین
۹۱	ضمائم و پیوست
۱۰۰	چکیده لاتین

فهرست جداول

عنوان	شماره صفحه
جدول ۱-۴- توزیع فراوانی میزان عزت نفس نوجوانان به تفکیک جنسیت.....	۶۷
جدول ۲-۴- توزیع فراوانی میزان مسئولیت پذیری نوجوانان به تفکیک جنسیت.....	۶۸
جدول ۳-۴- توزیع فراوانی میزان انواع فرزند پروری بر اساس شغل پدر	۶۹
جدول ۴-۴- توزیع فراوانی میزان انواع فرزند پروری بر اساس شغل مادر	۷۰
جدول ۵-۴- توزیع فراوانی میزان انواع فرزند پروری بر اساس سطح تحصیلات مادر.....	۷۱
جدول ۶-۴- توزیع فراوانی میزان انواع فرزند پروری بر اساس سطح تحصیلات پدر.....	۷۲
جدول ۷-۴- نتایج ضریب همبستگی شیوه های فرزند پروری با عزت نفس.....	۷۳
جدول ۸-۴- نتایج ضریب همبستگی شیوه های فرزند پروری با مسئولیت پذیری.....	۷۴
جدول ۹-۴- نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه ابعاد فرزندپروری بر حسب عزت نفس و مسئولیت پذیری نوجوانان با روش مکرر(Enter).....	۷۵
جدول ۱۰-۴- ضرایب رگرسیون برای متغیر پیش بینی معنادار.....	۷۶

چکیده

هدف این پژوهش بررسی رابطه‌ی بین سبک‌های فرزندپروری والدین با عزت نفس و مسئولیت‌پذیری نوجوانان پایه اول دبیرستان گچساران است. روش تحقیق از نوع همبستگی است و جامعه آماری تحقیق را کلیه نوجوانان پایه اول دبیرستان شهرستان گچساران می‌باشند که به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده براساس جدول مورگان برای تعیین حجم نمونه تعداد ۲۳۴ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار گردآوری تحقیق شامل پرسشنامه عزت نفس کوپر اسمیت (۱۹۶۷)، پرسشنامه شیوه‌های فرزندپروری بامریند (۱۹۹۱) و پرسشنامه مسئولیت‌پذیری هارسیون گاف (۱۹۵۱) می‌باشد. داده‌های به دست آمده با ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چند متغیره تحلیل شد.

براساس نتایج تحقیق، بین فرزندپروری سهل‌گیرانه والدین با عزت نفس در نوجوانان همبستگی وجود ندارد و بین فرزندپروری مقتدرانه و مستبدانه والدین با عزت نفس در نوجوانان همبستگی وجود دارد. بین فرزندپروری سهل‌گیرانه والدین با مسئولیت‌پذیری در نوجوانان همبستگی وجود ندارد. بین فرزندپروری مقتدرانه و فرزندپروری مستبدانه والدین با مسئولیت‌پذیری در نوجوانان همبستگی وجود دارد. متغیرهای شیوه‌های فرزندپروری می‌تواند عزت نفس و مسئولیت‌پذیری نوجوانان را پیش‌بینی کند.

کلید واژه‌ها: شیوه‌های فرزندپروری، عزت نفس، مسئولیت‌پذیری، نوجوانان.

فصل اول

کلیات تحقیق

مقدمه

خانواده مهمترین نهاد اجتماعی در جوامع انسانی بوده و از نظر تکوین شخصیت و پرورش آن در فرزندان و سازگاری فرد یا جامعه آثار وسیعی دارد. تأثیر خانواده بر رشد چنان بارز است که با وجود اختلافات موجود بین صاحب نظران، بسیاری از آنان در زمینه اهمیت سبک های فرزندپروری و تأثیر آن بر رشد، نظر مشترک دارند. اکثر روانشناسان صرف نظر از مکتبی که به آن معتقدند، کنش های متقابل بین والدین و فرزندان شان را اساس رشد عاطفی تلقی نموده اند. شیوه های فرزندپروری^۱ مجموعه ای از گرایش ها، اعمال و جلوه های غیرکلامی است که ماهیت تعامل کودک و والدین را در تمامی موقعیت های گوناگون مشخص می کند (عبدلی و همکاران، ۱۳۸۷).

در واقع پایه و اساس شیوه فرزندپروری مبین تلاش های والدین برای کنترل و اجتماعی کردن کودکان شان است. اگرچه والدین ممکن است در چگونگی کنترل و اجتماعی کردن فرزندان خود با یکدیگر تفاوت داشته باشند، ولی به نظر می رسد که همه والدین در تعلیم و تربیت و نظارت بر فرزندان نقش اولیه رابه عهده دارند. بامریند^۲ (۱۹۹۱) سه نوع شیوه فرزند پروری والدین را ارائه نمود، الف) شیوه فرزند پروری مقتدرانه^۳، ب) شیوه فرزند پروری مستبدانه^۴ و ج) شیوه فرزند پروری آسان گیر^۵.

والدین دارای شیوه فرزند پروری مقتدرانه در امر تربیت فرزند خود کنترل و گرمی زیاد، والدین مستبد کنترل زیاد و گرمی کم، والدین آسان گیر کنترل کم و گرمی زیاد اعمال می نمایند. هر کدام از شیوه های فرزندپروری پیامدهای متفاوتی دارد. شیوه فرزندپروری مقتدرانه و اطمینان بخش باعث می شود فرزندان سرزنده، شاداب، دارای عزت نفس بالا و خودکنترلی بالا باشند و همین امر باعث می شود که در دوره نوجوانی، از سطح بالای جرات و موفقیت برخوردار باشند. خانواده ها با شیوه فرزندپروری مستبدانه احتمالاً فرزندان مضطرب، ناشاد و ناسازگار تربیت می کنند. شیوه فرزندپروری آسان گیر باعث می شود

1- Parenting practices

2- Baumrind

3- Authoritative parenting style

4- Authoritarian parenting style

5- Permissive parenting style

فرزند تکانشی، نافرمان، سرکش و متوقع و وابسته بار بیاید و که عملکرد ضیعفی در جامعه از خود نشان دهد (سپهریان آذر و همکاران، ۱۳۹۲).

شیوه های فرزندپروری ابعاد رشدی مختلفی را در فرزند تحت تأثیر قرار می دهد که یکی از این عوامل عزت نفس^۱ و مسئولیت پذیری^۲ است. عزت نفس به منزله مجموع نگرش ها و عقایدی است که افراد در روابط خویش با دنیای بیرونی ابراز می کند. باور نسبت به موفقیت شخصی، بسیج خویشتن با توجه به اهداف تعیین شده، به منزله بازخوردهای هستند که با عزت نفس پیوستگی مستقیم دارند، به عبارت دیگر عزت نفس به یک حالت روانی پوشش می دهد که فرد را آماده می سازد تا نسبت به انتظار موفقیت و پذیرش آن و تعیین کننده های شخصی واکنش نشان دهد. عزت نفس به منزله بیان تأیید یا عدم تأیید فرد نسبت به خویشتن است و نشان می دهد که تا چه اندازه فرد خود را توانا، ارزنده و پراهمیت می داند. عزت نفس پایه های اصلی شخصیت نوجوان را پی ریزی می کند و در طول مدت زندگی، مهارت های ادراکی و فکری نوجوان پیچیده تر و عمیق تر می شود؛ به طوری که نوجوان واقعیت ها را بر خود ارزیابی می کند. ارزیابی پی در پی مثبت و منفی از عملکرد فرد، تأثیر مستقیمی بر عزت نفس بالا و ارزیابی منفی، عزت نفس را پایین می آورد (صاحب الزمانی و همکاران، ۱۳۸۹).

مسئولیت پذیری یعنی قابلیت پذیرش، پاسخگویی و یا به عهده گرفتن کاری که از کسی درخواست می شود و شخص حق دارد که آن را بپذیرد و یا رد کند. مسئولیت پذیری، در روند صحیح رشد انسان ها پدید می آید. واگذاری مسئولیت به فرزندان و شرکت دادن آنان در دوره نوجوانی در بده بستان های اجتماعی برای تسهیل رشد انسانی و ورود به دوره جوانی و بزرگسالی ضرورتی انکار ناپذیر است. کارکردن نیاز هر انسان سالم و درمان گر احساسی نگری و خیال پردازی نوجوانان است. نوجوانی که به دنیای کار وارد می شود؛ فشارهای ناشی از هیجانات نوجوانی را بهتر تحمل کرده و رشد اجتماعی، فکری و عاطفی وی تسریع می شود، مهمتر این که به نوجوانان فرصت داده می شود، ایده های خود را در جریان کار به مرحله آزمایش گذاشته و از این راه رشد خود را به تدریج گسترش دهد، طرح مناسبی برای ایفای نقش های شغلی و اجتماعی خود ریخته و برنامه زندگی خویش را تعیین کنند. محققین معتقدند اگر همه افراد به مسئولیت های خود عمل کنند و خود را متعهد به انجام آن بدانند جامعه با پیشرفت بیشتری روبه رو بوده و از بسیاری جرم و جنایت ها کاسته خواهد شد. در این میان خانواده به عنوان اولین نهادی که فرد از بدو تولد بسیاری ابعاد شخصیتی خود را از آن می گیرد، نقش مهمی در ایجاد مسئولیت پذیری افراد دارد (میکائیلی منبع، ۱۳۸۹).

1 -Self-esteem

2 -Responsibilit

بیان مسأله

دوره نوجوانی یکی از بحرانی ترین دوران زندگی هر فرد به شمار می آید. ورود به این مرحله نوجوان را با مشکلات فراوانی دست به گریبان می سازد. در این دوران نوجوانی همراه با تغییرات سریع الگوهای رفتاری مواجه است. این تغییرات نوجوان را در معرض گسترش رفتارهای پرخطر بهداشتی از قبیل عدم تحرک، عادات تغذیه ای نامناسب، مصرف سیگار و مواد مخدر قرار می دهد که تأثیر آن تا سال ها بعد حتی تا آخر عمر، باقی می ماند و بهزیستی روانی آن ها را تهدید می کند. متخصصان برای مقابله با این رفتارها، افزایش عزت نفس و در نتیجه ایجاد تصویر ذهنی مثبت را پیشنهاد می کنند. عزت نفس احساس کفایت شخصی برای مواجه با چالش های بنیادی زندگی است که در رفتارهایی مانند جرأت ورزی، قاطعیت و مؤدب بودن نسبت به دیگران بروز می کند که جزئی از خودپنداره فرد محسوب شده و شامل جنبه های شناختی، رفتاری و عاطفی است. به عبارت دقیق تر عزت نفس عبارت است از میزان ارزشی که افراد برای خویشتن قائل اند (سپهریان آذر، ۱۳۹۲).

عزت نفس زاینده زندگی اجتماعی و ارزش های آن است و در تمامی فعالیت های روزانه انسان به نوعی جلوه گر بوده و به این شکل از مهم ترین جنبه های شخصیت و تبیین کننده ویژگی های رفتاری انسان است. در مفهوم جدید سلامتی و بهزیستی روانی، عزت نفس بالا در فرد ایجاد حس اعتماد به خود می کند که این احساس وی را قادر به تطابق با موقعیت های سخت می نماید. عزت نفس با تخمین فرد از توانایی خود رابطه دارد به گونه ای که وقتی میزان عزت نفس بالا باشد فرد میزان فعالیت خود را افزایش می دهد و احساس توانایی خود را در برخورد با مشکلات با حس اتکا به نفس، احساس ارزشمندی و توانمندی فرد از خود افزایش می دهد (یاسمی نژاد، ۱۳۹۲).

مشکل تقویت کردن عزت نفس به عنوان یک مداخله ی انگیزشی این است عزت نفس را کل موفقیت ها و شکست ها به وجود می آورند. چیزی که باید بهبود یابد عزت نفس نیست، بلکه مهارت های افراد برای پرداختن به دنیاست. مهارت های افراد در پرداختن به دنیا موجب خواهند شد عزت نفس بالاتری را درک کنیم. عزت نفس نشان می دهد که زندگی چگونه می گذرد، اما نه به عنوان یک منبع انگیزشی که به افراد امکان دهد کاری کنند که زندگی خوب پیش برود (فرانک، ۲۰۰۸).

یکی از مهم ترین عوامل تأثیر گذار بر عزت نفس و رفتار نوجوانان، رابطه والدین با نوجوانان است. و روابط خانوادگی به طور کامل. روابط بین فرزندان به صورت خاص، اثر عمیق و پایداری در پی ریزی رفتارهای فرد کودک و برانگیختن آرامش درونی و عزت نفس و در نتیجه بر سلامت روانی نوجوانان دارد. از این رو تأثیر والدین تنها در جنبه ارثی خلاصه نمی شود و انتخاب سبک فرزندپروری مناسب می تواند تأثیر مهمی در شکل گیری عزت نفس سالم داشته باشد. شیوه های تربیتی والدین نقش مهمی

در رشد و نمو روانی - اجتماعی نوجوانان، ارتباطات خانوادگی، موفقیت های تحصیلی، توانایی تصمیم گیری و اعتماد به نفس آنان ایفا می نماید. هر خانواده شیوه ی خاصی را تحت عنوان شیوه های فرزندپروری در تربیت فرزندان خویش به کار گرفته، که متأثر از عوامل متفاوتی از جمله عوامل فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی است. والدینی که نقاط قوت و ضعف نوجوان شان را می پذیرند و معیارهای روشن و قابل پذیرشی برای آن ها در نظرمی گیرند و برای رسیدن به این معیارها از آن ها حمایت می کنند، که باعث رشد عزت نفس فرزندان شان به میزان زیادی می شوند (سپاک^۱، ۲۰۱۰).

از آنجا که نوع تعامل های والدین با نوجوانان تأثیر قابل توجهی در حرمت خود و برخی متغیرهای شخصیتی و موفقیت در زندگی آینده نوجوانان دارد و بسیاری از ویژگی های رفتاری و مفهوم خود و هویت نوجوانان ناشی از برخی عوامل خانوادگی از جمله نوع تعامل های والدین با نوجوانان است، ضروری دیده می شود که به نقش شیوه های فرزند پروری والدین با نوجوانان توجه شود.

مسئولیت پذیری فرایندی است که فرد باید از اولین سال های کودکی آن را آموخته تا با وظایف متعددی که در دوران های مختلف زندگی روبه رو می شود مسئولانه برخورد کند. مسئولیت پذیری برای افراد در هر جامعه ای، یکی از ارزش های آن جامعه محسوب می شود و از شاخص های مهم سلامت روان می باشد. مسئولیت پذیری به معنی متعلق بودن انتخاب ها به خودمان و برخورد صادقانه با آزادی است. مسئولیت پذیری شامل ملاحظه کردن و سرزنش نکردن آنان بابت مشکلات شخصی نیز می باشد (پرترا^۲، ۲۰۰۹). از بُعد دیگر این که کسب عزت نفس و پیدا کردن جایگاه در جامعه از دغدغه های اصلی نوجوانان است و ایجاد حس مسئولیت پذیری راه حل بسیاری از تعارض های دوران نوجوانی است، اهمیت می یابد که نقش شیوه های فرزندپروری والدین در شکل گیری حس مسئولیت پذیری نوجوانان بررسی شود. در واقع این پژوهش در تلاش است تا در حد ممکن بین متغیرهای نامبرده، رابطه برقرار کند؛ زیرا اساس تحول فرد در جنبه های مختلف روانی و اجتماعی از خانواده به عنوان اولین نهاد، که سبک های فرزندپروری در بطن آن قرار دارد؛ شروع می شود و بر شکل گیری و تحول شخصیت فرد تأثیر می گذارد.

این پژوهش، در پی پاسخ به این سوال اساسی است که بین سبک های فرزندپروری والدین با عزت نفس و مسئولیت پذیری نوجوانان پایه اول دبیرستان رابطه ای وجود دارد؟

1-Spake
2-Porter

اهمیت و ضرورت مسأله

سالهای نوجوانی بهترین دوره در طول زندگی برای بازسازی جنبه های روانی اجتماعی است. شکل گیری اهداف شخصی، ارزش ها و عقاید تحت تاثیر انواع زمینه های اجتماعی مانند درون خانواده، مدرسه و سایر گروه ها است که نوجوانان در آنها رشد می کنند. والدین و خانواده تاثیر بسیاری در هدایت بچه ها به سمت موفقیت و رشد شناختی اجتماعی و فرایند شکل گیری هویت دارند. روابط خانوادگی به طور کامل و روابط بین فرزندان به طور خاص، اثر عمیق و پایداری در پی ریزی رفتارهای فردی نوجوان و برانگیختن روح زندگی، آرامش درونی و عزت نفس و در نتیجه بر سلامت روانی، جسمانی، اجتماعی و اقتصادی نوجوان دارد (وبستر-استرون و هرمانان^۱، ۲۰۰۸).

از این رو نفوذ والدین تنها در جنبه ارثی خلاصه نمی شود و انتخاب سبک فرزند پروری مناسب می تواند تاثیر مهمی در شکل گیری عزت نفس داشته باشد. شیوه درست تربیتی والدین، همچنین روابط درست پدر و مادر با یکدیگر نقش بسیار مهمی در سطوح بالای عزت نفس فرزندان ایفا می کند و بالعکس ارتباطات نادرست والدین با یکدیگر و با فرزندان نقش مهمی در ایجاد مسئولیت پذیری نوجوان ایفا می کند. شیوه های تربیتی والدین نقش مهمی در رشد و نمو روانی - اجتماعی نوجوانان، ارتباطات خانوادگی، موفقیت های تحصیلی، توانایی تصمیم گیری و اعتماد به نفس آنان ایفا می نماید (بث^۲ و همکاران، ۲۰۱۰).

در نوجوانی شکل و میزان ارتباط والدین و فرزندان دستخوش تحول اساسی می شود. والدین به جای نظارت مستقیم بر فرزندان و واکنش های مستقیم، باید بر آن ها به طور غیر مستقیم نظارت کنند. الگوی ارتباطی والدین و کودکان از عوامل دیگری نیز تاثیر می پذیرد. شرایط استرس زا در زندگی و محل کار، وضعیت اجتماعی - اقتصادی، فرهنگ و نگرش والدین نسبت به ترتیب فرزند بر چگونگی ارتباط میان والدین و فرزندان تاثیر می گذارد. بنابراین حفظ آرامش فردی، رابطه مناسب اعضای خانواده و نگرش مثبت نسبت به فرزندان نقش دارد. در یک بستر تربیتی مناسب، فرزندان نیز بیشتر به خواسته ها و تقاضاهای والدین توجه می کنند. در مقابل زمانی که والدین در تربیت فرزندان از روش های تنبیه، توبیخ و سرزنش استفاده می کنند. احتمال لجبازی و نافرمانی در کودکان و نوجوانان افزایش می یابد، این لجبازی و نافرمانی تحمل والدین را کاهش می دهد و به ایجاد رفتارهای خشونت آمیز نسبت به فرزندان می انجامد. در این صورت رابطه والدین با فرزندان به شدت مختل می شود (عباس نژاد، ۱۳۹۱). بنابراین، آشنایی والدین با روش های فرزندپروری کارآمد و به کارگیری آن در تربیت فرزندان می تواند بروز مشکلات رفتاری و تحصیلی آن پیشگیری کرد، و به آرامش والدین کمک کند. روشن است که نسل

1- Webster-Stratton & Herman
2- Beth

نوجوان ما در سایه پرورش و تربیت خانواده می تواند سازنده و در پی آن هدایت گر فردای جامعه باشد و این سازندگی و هدایت گری نیازمند مسئولیت پذیری آنان است. با نگاهی گذرا به پدیده های شوم فرهنگی و آسیب های اجتماعی که ریشه در بی مسئولیتی دارند، ضرورت پرداختن به این مسأله آشکار می شود (دبیری، ۱۳۹۱).

فرزندان احساس مسئولیت را از والدین، مدرسه، دوستان و اجتماع می آموزند و با آموختن، این مهارت با ارزش را تا آخر عمر حفظ کرده و این امر باعث موفقیت بیشتر آن ها در امور زندگی می شود. پس بهتر است مسئولیت پذیری را، از کودکی به بچه ها آموزش دهیم. خانواده نخستین عامل مؤثر در ایجاد مسئولیت در افراد است. پس به نظر می رسد شیوه های مشارکتی از ابتدا، مشارکت در کارهای خانه، مدرسه، تحصیلات دانشگاهی، شغل و غیره یکی از روش هایی است که افراد مسئولیت بیشتری احساس کرده و متعهدانه وظایف خود را انجام می دهند. آموزش نوجوانان برای پذیرش مسئولیت در درون خانواده روش بسیار مطلوبی برای آماده کردن آن ها در پذیرش وظایف و مسئولیت های بی شماری است که در بیرون از خانواده با آن ها مواجه خواهند شد و وسایل لازم را برای استقلال آن ها فراهم می کند. برای کودک که اکنون رشد می کند و بعداً نوجوان و بزرگسال می شود، توانایی در توفیق مسئولیت های اجتماعی خارج از خانواده به فرصت، برای تجربه کردن مشارکت ارزشمندی احترام به خود، قدرت و پیوند با اجتماعی بستگی دارد (سفیری و همکارانش: ۱۳۹۰).

در فراتر توسعه عزت نفس و مهم تر از آن شکل دادن حس مسئولیت پذیری در نوجوانان، شناخت چگونگی تاثیرگذاری شیوه های فرزندپروری بر احساس مسئولیت پذیری نوجوانان حائز اهمیت است. با دست یابی به شناخت مناسب از نحوه تاثیرگذاری شیوه های فرزندپروری بر عزت نفس و مسئولیت پذیری نوجوانان، خانواده ها این امکان را می یابند که اقدامات مناسب تری را در جهت توسعه عزت نفس و مسئولیت پذیری در محیط خانواده برنامه ریزی و مدیریت نمایند. با پرداختن به این پژوهش و توجه به متغیرهای فوق در دانش آموزان پایه اول دبیرستان می توان کمک خوبی برای رفع موانع مسئولیت پذیری دانش آموزان کرد و با یافتن کاستی ها و تنگناهای موجود، خانواده ها را یاری کرد تا نوجوانان خودتشویق کرده تا با آسودگی خاطر در راستای تحقق اهداف و در نتیجه دستیابی به قله های پیشرفت جامعه گام بردارند.

این پژوهش در سطح متوسط، مورد استفاده خانواده ها قرار می گیرد تا با تعیین سبک های مناسب فرزندپروری در خانواده باعث افزایش کیفیت زندگی خانوادگی و شکل گیری شخصیت اجتماعی و فرهنگی فرزندان شود و در جامعه با افزایش مسئولیت پذیری جوانان که روی هم رفته به افزایش عزت نفس می انجامد. و نیز در سطح کلان، می توان مدارس، دانشگاه ها، جامعه مورد استفاده قرار بگیرد تا

باعث فراگیری نظم اجتماعی شود که نوجوانان از طریق آن طرح مناسبی برای ایفای نقش های شغلی و اجتماعی خود ریخته و برنامه زندگی خویش را تعیین کنند.

اهداف تحقیق

هدف کلی

بررسی رابطه ای بین شیوه های فرزندپروری والدین با عزت نفس و مسئولیت پذیری نوجوانان پایه اول دبیرستان.

اهداف جزئی

- ۱- توصیف رابطه شیوه های فرزندپروری والدین با عزت نفس نوجوانان.
- ۲- توصیف رابطه شیوه های فرزندپروری والدین با مسئولیت پذیری نوجوانان.

فرضیه های تحقیق

- ۱- بین شیوه های فرزندپروری والدین با عزت نفس رابطه معنادار وجود دارد.
- ۲- بین شیوه های فرزندپروری والدین با مسئولیت پذیری نوجوانان رابطه معنادار وجود دارد.

سوال تحقیق

کدام یک از شیوه های فرزندپروری پیش بینی خوبی برای عزت نفس و مسئولیت پذیری نوجوانان هستند؟

تعاریف مفاهیم و اصطلاحات

- شیوه های فرزندپروری

تعریف مفهومی: فرزندپروری فعالیت پیچیده ای شامل روش ها و رفتارهای ویژه است که به طور مجزا یا در تعامل با یکدیگر بر رشد کودک تأثیر می گذارد. در واقع پایه و اساس سبک فرزندپروری مبین تلاش های والدین برای کنترل و اجتماعی کردن کودکا نشان است (بامریند^۱، ۱۹۹۱).